

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ

ΤΟ ΦΥΛΟ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Μάρω Παντελίδου-Μαλούτα: *Γυναίκες και πολιτική, η πολιτική φυσιογνωμία των Ελληνίδων*, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1992

Για το μωρό, η μητέρα είναι το ένσαρκο ον μιας επίλεκτης επικοινωνίας, μέσα από τις λέξεις και μέσα από το συναίσθημα.

Φρανσουάζ Ντολτό, Σεμινάριο Ψυχανάλυσης Παιδιών

Η γυναίκα στην εργασία, στην εκπαίδευση, στην πολιτική, αποτελούν υποκεφάλαια αναφοράς σε αρκετές εργασίες που έχουν ως θέμα τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία. Όμως η εργασία αυτή για πρώτη φορά στην ελληνική βιβλιογραφία, εξαντλεί το θέμα *Γυναίκες και πολιτική*, με στόχους σαφείς και ευρύτερες παραμέτρους. Η συγγραφέας Μάρω Παντελίδου-Μαλούτα, είναι επίκουρος καθηγήτρια Πολιτικής Επιστήμης στο τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Αντικείμενο των ερευνών της αποτελεί η διερεύνηση της πολιτικής παιδείας στην Ελλάδα, όπως επίσης και η διαμόρφωση στάσεων και αντιλήψεων στα πλαίσια της ελληνικής κοινωνίας.

Στην σειρά από τις εκδόσεις Gutenberg, κυκλοφορεί επίσης το βιβλίο της: *Πολιτικές στάσεις και αντιλήψεις στην αρχή της εφηβείας: Πολιτική κοινωνικοποίηση στο πλαίσιο της ελληνικής πολιτικής κουλτούρας*.

Στην εργασία που παρουσιάζουμε σήμερα διερευνά τη θέση, τον τρόπο και τον τόπο της γυναικείας παρουσίας στα πλαίσια της πολιτικής διαδικασίας. Δεν επισημαίνει απλώς τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της παρουσίας αυτής, αλλά στοχεύει εκ παραλλήλου στην αναζήτηση εκείνων των στοιχείων που συγκροτούν την πολιτική κουλτούρα της ελληνικής κοινωνίας στο σύνολό της, βασιζόμενη στην εμπειρία ανδρών και γυναικών στην ιδιότητα του πολίτη.

Η εξουσία, ως σημαίνον, έχει κρυφά και διακριτικά είναι αλήθεια σε κάθε σημασιοδότηση, που αφορά τη θέση της γυναίκας.

Η εξουσία προσφέρει τα μέσα για τη διερεύνηση και τον καθορισμό των δυο φύλων, τους ωθεί στους ρόλους που θα αναλάβουν κατά τη διάρκεια της ζωής και των δραστηριοτήτων

τους. Το παιδί, λέει ο Ζακ Λακάν, είναι μιλημένο εκ των προτέρων. Με την ακρίβεια λοιπόν που της επιτρέπει η κοινωνιολογία και η πολιτική επιστήμη, η συγγραφέας εδώ, αναλύει τις έννοιες: πολιτική και γυναίκα, και αμφισβητεί την υπαγωγή της γυναίκας σε ον μικρής σημασίας στο πολιτικό γίγνεσθαι.

«Η σχέση γυναίκες-πολιτική είναι πράγματι διφορούμενη, πολυσήμαντη, πηγή αντιφάσεων και ανακολουθιών. Κι αυτό, γιατί είναι εύλογο να διερωτηθεί κανείς αν στο πλαίσιο του *υπάρχοντος* πολιτικού συστήματος, αποτελεί όντως διακύβευμα (και αν είναι δθένάτο να αποτελέσει) η γυναικεία απελευθέρωση» (σελ. 17). Είναι λοιπόν οι γυναίκες λιγότερο πολιτικά άτομα σε σχέση με τους άντρες;

Η απάντηση είναι καρκινιοειδής ως προς την ανάγνωσή της. Στο δεδομένο σύστημα, η ανδρική ιδιοποίηση της πολιτικής, μοιάζει ως ανδρικό αποκλειστικώς δεδομένο. Και είναι, όμως, οι μεταβαλλόμενες διαρκώς κοινωνικοπολιτικές συνθήκες, επιβάλλουν αλλαγές, αναθεωρήσεις στις πλεύσεις, στις στάσεις, στις αντιλήψεις. Απαλλαγή επίσης από τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις, που αποτελούν παράγοντες αναχρονισμού και οπισθοδρόμησης. Η λανθάνουσα αποδοχή της ταύτισης του ανδρικού με το πολιτικό, είναι επίσης αντικείμενο προς αναθεώρηση. Η συγγραφέας, διακρίνει την πολιτική από το πολιτικό, (που την ξεπερνά ως έννοια). Η διάκριση αυτή είναι η υπεύθυνη του αποκλεισμού των γυναικών. Πολλαπλοί είναι οι παράγοντες που συνδέουν τις γυναίκες αρνητικά με το πολιτικό ενδιαφέρον. Ωστόσο η γυναικεία πολιτικότητα, προσαρμόζεται στις υπάρχουσες επιλογές: η υποτέλεια, αποτελεί υποχρέωση και όχι επιλογή της γυναίκας, όπως προκύπτει από την ανάγνωση της εργασίας αυτής.

Η γυναικεία πολιτικότητα, είναι πολυπλοκότερη των στερεοτυπικών σχημάτων και των σεξιστικών ερμηνειών. Στην ουσία, η συνειδητοποίηση ότι η ανδροκεντρική λογική είναι κυρίαρχη, δεν αφορά τη γυναικεία υποκειμενικότητα, παρ' ότι συνολικά αποδέχονται οι γυναίκες το θεμιτό της ανδρικής πρωτοκαθεδρίας.

«Η στερεότυπη πρόσληψη της γυναικείας πολιτικότητας, που συνήθως συνοδεύει την υποτίμηση του φύλου στην πολιτική ανάλυση, παραπέμπει περισσότερο στην ανδροκεντρική φαντασίωση, σχετικά με τη δομή της κοινωνίας και τον δεδομένο κεντρικό ρόλο των ανδρών, παρά στην πραγματική φυσιογνωμία των γυναικών» (σελ. 285).

Η μελέτη, αποτελείται από έξι συνολικά κεφάλαια στα οποία εξετάζονται οι άξονες και οι κυρίαρχες περί πολιτικής διαδικασίας αντιλήψεις, η συνείδηση του φύλου και η πολιτική, το πολιτικό ενδιαφέρον και η επικοινωνία, η συμμετοχική προδιάθεση και η πολιτική συμμετοχή, η ιδεολογική ταυτότητα. Στο τέλος της μελέτης, διατυπώνονται βασικά πορίσματα και συμπερασματικές παρατηρήσεις. Στο πλαίσιο αυτών των πορισμάτων είναι απαραίτητο να διακρίνουμε τα εξής κύρια σημεία: 1) Την αυξημένη έλξη που αποτελεί η Αριστερά στις νεότερες ηλικίες γυναικών, στη διάρκεια της δεκαετίας του 1980, 2) Την ηλικία σε συσχετισμό με τις στάσεις και αντιλήψεις που δρα υπέρ της σύγκλισης ανδρικής και γυναικείας πολιτικής συμπεριφοράς, 3) Την επένδυση του πολιτικού συστήματος που αθεί σε χαμηλή συμμετοχική διάθεση το γυναικείο φύλο, 4) Την ασάφεια ως προς το τι είναι νεότερο και τι όχι, 5) Τη μαζικότητα στην ύπαρξη ταυτότητας φύλου, 6) Τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της συνείδησης του φύλου, που διακρίνεται σε μαζικές κατηγορίες γυναικών.

Η πρόταση είναι εδώ σαφής: Οι στερεότυπες αντιλήψεις είναι αναγκαίο να αντικατασταθούν με την ενίσχυση της συμμετοχικής γυναικείας προδιάθεσης, με την ενίσχυση του προσωπικού παράγοντα. Έτσι, θα πάψουν τα αδιέξοδα και η νέα δομή σχέσεων θα αποκαταστήσει τα στεγανά των σεξιστικών αντιλήψεων, που συνδέονται με το παρελθόν και που

διαρκούν ως το παρόν. Μακάρι το μέλλον να διαχωρίσει τη διαφορετικότητα από την ισότητα κι αυτή με τη σειρά της να αποτελέσει παράγοντα σύγκλισης και διεκδικήσεων για τη γυναίκα και τη θέση της στην κοινωνικοπολιτική εξέλιξη.

Δήμητρα Παυλάκου

ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

- 1) Κώστας Δεληκωνσταντής: *Η Παιδαγωγική του Καντ, θεμελίωση, επικαιρότητα και κριτική των αντιλήψεών του για την αγωγή*, εκ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1990,
- 2) Γιάννης Νικολόπουλος: *Η υπερβατική φιλοσοφία του Καντ*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1992

Κάθε μεταβολή έχει μια αιτία που αποδεικνύει την αιτιότητά της μέσα στο χρόνο που συντελείται η μεταβολή.

I. Καντ, *Η κριτική του καθαρού Λόγου*

Παράλληλες και διαφορετικές οι αναγνώσεις του Καντ που παρουσιάζονται σήμερα από τη στήλη. Η πρώτη, γραμμένη από τον καθηγητή φιλοσοφίας του Αριστοτελείου, Κώστα Δεληκωνσταντή, η δεύτερη από τον Γιάννη Νικολόπουλο, γραμμένη σε εξορίες από το 1954 ως το 1964 και από το 1968 ως το 1972.

Η μια εξετάζει προσφορά του Καντ στην παιδαγωγική επιστήμη, η άλλη αποτελεί μια ιστορικοϋλιστική μαρξιστική προσέγγιση. Η πρώτη λοιπόν μελέτη, αναφέρεται στην παρουσίαση των παιδαγωγικών απόψεων του Καντ και στην ανάλυση όλων των στιγμών της παιδαγωγικής σκέψης, των προβληματισμών για τη θεωρία και την πρακτική της παιδαγωγικής επιστήμης. Οι απόψεις του μεγάλου φιλοσόφου, επηρέασαν όχι μόνο τη φιλοσοφία αλλά αποτέλεσαν το βασικό άξονα και στη μελέτη της ιστορίας και της πολιτικής επιστήμης. Η ηθική του επεβλήθη.

Ο άνθρωπος κατ' αυτόν, είναι το μόνο ον που γίνεται άνθρωπος μόνο μέσω της αγωγής, από την οποία πηγάζουν όλα τα καλά που προέκυψαν για την ανθρωπότητα. Ο ίδιος εξάλλου υπήρξε όπως πολλοί σύγχρονοί του, οικοδιδάσκαλος επί επταετία.

«Φυσικά η παιδαγωγική του Καντ, είναι προέκταση της φιλοσοφίας του και ειδικότερα της ηθικής και της ανθρωπολογίας του» (σελ. 17).

Βέβαια το κύριο αντικείμενο του έργου του αποτελεί η φιλοσοφία. Επηρέαστηκε ουσιαστικά από τον Jean-Jacques Rousseau, ο οποίος προέτρεπε στην επιστροφή στη Φύση, δηλαδή στη διαπαιδαγώγηση «κατά την τάξιν της φύσης».

Ο Καντ, διαβλέπει στη φυσική κατάσταση όχι απλώς μια στατική, αλλά μια ρυθμιστική αρχή, όπως τονίζει ο Κ.Δ. στην εργασία του (σελ. 25). Κατανοεί τον άνθρωπο ως homo